

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 19. & 20. de tribus ejusdem partibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

Augustinus, vel quisquis illarum quinquaginta Homiliarum author est, pœnitentiam hominis in tres dividit actiones, quarum prima Baptismum antecedit, loquens videlicet de adultorum Baptismo, duæ posteriores autem sequantur Baptismum, & vel propter quotidianas infirmitates, quibus Sancti etiam non carent, vel propter enormia contra expressam Decalogi literam flagitia suscipiantur, Pœnitentiam Baptismalem à Sacramentali, ut Bellarminus vult, tanquam specie diversam non distinguit, sed potius conjungit, vel ad maximum subordinat, unamque ab altera dependere, unam ad alteram habere respectum, unam quoque ab altera vim & efficaciam accipere docet. Nisi enim Pœnitentia vel de quotidianis infirmitatibus, vel de enormibus flagitiis suscepta Gratia Baptismali niteretur, quâ homo cœderi Divino corporique Ecclesiastico fuit insertus, proque membro Regni à Christo susceptus, ordinariè & extra summam necessitatis casum, quem Legi suæ DEUS rigorosè non adstrinxit, sine Baptismi Sacramento locum non haberet, & neque DEO placere, neque etiam Ecclesiæ, ordinem à Christo præscriptum observanti, satis posset facere, quin & tum Baptismi Sacramento, nisi vera Fides ad Gratiam Baptismi respiciens adesset, Pœnitentia, quibuscumque etiam externis requisitæ Contritionis, factæ Confessionis, susceptæ Satisfactionis operibus demonstrata, alium non ferret fructum, quàm antehac Simon Magus tulit, à Philippo quidem baptizatus, à Petro autem ob cordis malitiam justè reprobatus & damnatus. Cætera huc pertinentia Augustini testimonia ex laudato capite de Baptismi effectu sunt omninò repetenda.

CAPVT DECIMVM NONVM ET VIGESIMVM,

D E

Tribus Pœnitentiæ partibus,

Nimirum

Contritione, Confessione & Satisfactione in genere.

PRætermitti hic iterum debent Controversiæ de partibus Sacramenti Pœnitentiæ essentialibus, eâ præprimis quæstione, *An præter absolutionem aliquid aliud sit, quod ad Sacramenti hujus rationem atque essentialiam pertinere videatur?* Ut & *An Contritio, Confessio & Satisfactio sint veræ partes Sacramenti hujus?* cùm ipse Bellarminus agnoverit, non hæreticos solum, quos vocat, sed & Catholicos quosdam à communi recedere Sententiâ, in illa quidem Quæstione, Scotum, Occamum, Majorem, Almainum, alios, statuentes, *solum Absolutionem Sacramenti hujus essentialiam constituisse;* in hac verò Durandum, docentem, *solum Confessionem esse materialem sacramenti Pœnitentiæ partem, Contritionem verò esse dispositionem, & Satisfactionem esse fructum Pœnitentiæ,* præprimis, quia in utriusque, & prioris quidem satis prolixâ tractatione nulla planè Augustini intercurrit mentio, neque etiam potuit intercurrere, dum hæc Quæstiones Augustini tempore non fuerunt controversiæ; sed à Scholasticis demùm Doctõribus motæ, à quorum Successoribus hodiernum pro & contra, ultrò citròque ventilantur, in signum videlicet illius jactatæ unionis, cujus gloriam Papæ pro Veritatis documento sibi constanter, vel potius pertinaciter contra Evangelicos attribuere solent. Prætermittis, inquam, his Quæstionibus controversis, utpotè quæ partim Evangelicis non propriæ, sed ex ipsâ Bellarmini confessione cum Doctõribus quibusdam Catholicis seu Papæis sunt communes, partim neque his cum illis communes, sed his, id est, Papæis propriæ sunt, & quod præsertim ex Instituti ratione veni observandum, nulla in eis Augustini intercedit autoritas, hic quam maximè attendenda; eam nunc adgredimur Controversiam, quam vis brevissimè quoad generalia tractandam, (specialioribus ad sequentis libri Examen reservatis) quæ Evangelicis propria est cum Papæis, de partibus nimirum, ut Bellarminus loquitur, Sacramenti Pœnitentiæ materialibus, sive, ut amplius suam explicat mentem, *de actionibus in homine Pœnitentiam agente necessariis, ut Absolutionem percipere, & cum DEO in gratiam redire posse;* Evangelicis duas partes, videlicet, *Contritionem & Fidem;* Papæis autem tres, *Contritionem cordis, Confessionem oris, Satisfactionem operis* ad normam Synodi Tridentini statuentibus. Has ut Bellarminus post aliorum Ecclesiæ Doctõrum autoritatem laudatam ex Augustino quoque ostendat, hoc Ejus testimonio ad Regiū in Pf. 146. Platis verba: *Qui sanat contritos corde; utitur: sanat contritos corde, sanat confitentes, sanat seipso punientes.* Ubi perspicuè audis tres veræ Pœnitentiæ partes, inquit Bellarminus. Quia autem non nescivit, quid ex Evangelicorum parte ad hoc Augustini & similia aliorum Ecclesiæ Doctõrum testimonia soleat responderi, idè Chemnitii objectionem sibi non prætereundam esse duxit, quam verbis sequentibus proponit: *Peteres*

in multis locis loquuntur de Pœnitentiâ, non quatenus querit & accipit remissionem peccatorum, sed quatenus est vitæ mutatio & emendatio. Hac non attendentes Monachi, tres inde fecerunt Pœnitentiæ partes, quibus adquiratur remissio peccatorum. Ad hanc objectionem ita respondet: si Chemnitius veteres Patres diligenter legisset, non ita temerè pronuntiaret. Nam, ut omitam, quod Confessio, de quâ Patres loquuntur passim, nihil facit ad vitæ mutationem; ut etiam illud præteream, quod ieiunia, lacrymæ, cineres, cilicia & alia id genus opera vel pœnitentiæ instrumenta, de quibus frequentissima apud Patres mentio est, non ad Vitam mutandam, sed ad peccata præterita castiganda apertissimè referuntur; nihil sapius invenies apud Patres, quam tribus illis Pœnitentiæ partibus remissionem peccatorum adquiri. Inter cætera aliorum Patrum ad sequens quoq; Augustini testimonium provocat: Quos ^{Epist. 54.} ad Maced., dam à societate Altaris removemus, ut pœnitendo placare possint, quem peccando contemserunt, seq. ipsos puniendo. Sed adhuc una superest objectio, quam Bellarminus huic præpouit, hic etiam non intermittenda: Trina enumeratio partium Pœnitentiæ, ex publicæ Pœnitentiæ ritibus sumta, postea tribus illis partim abrogatis, partim mutatis, indoctè ad generalem Pœnitentiæ doctrinam adcommodata est. Respondit autem, Quomodo ad generalem de Pœnitentiâ doctrinam tres ille partes ex publicæ Pœnitentiæ ritibus sunt accommodatæ, cum in Veteri etiam Testamento fuerint in usu, & ex ipsâ ratione ac naturâ Pœnitentiæ colligantur; publicæ enim Pœnitentiæ ritum post Christi adscensionem in Cælum esse institutum, nemo opinor inficiabitur? Deinde, cum Veteres aperte mentionem faciant Pœnitentiæ & publicæ & privæ, undè probabit Chemnitius, enumerationem illam ex publicæ, & non ex privæ Pœnitentiæ ritibus esse desumptam? Ad objectionem Chemnitii priorem notari & addi debet, Bellarminum aliquid omisisse, quod tamen ad præsens Institutum quammaximè pertinet. Ubi enim Chemnitius dixit, Veteres Ecclesiæ Doctores in multis Sententiis loqui de Pœnitentiâ, non quatenus querit & accipit remissionem peccatorum, sed quatenus est vitæ mutatio & emendatio; pro hujus uberiori declaratione notanter in rem nostram subjunxit: Et tunc Augustinus & Chrysostomus solent ita loqui, Nimirum, sicut tres sunt peccatorum differentia, & tribus modis DEVM offendimus, corde scilicet, ore & opere, ita veram emendationem per contrarium esse instituendam, in animo, verbo & opere. Addit, hæc non attendentes Monachi tres inde fecerunt Pœnitentiæ partes, quibus adquiratur remissio peccatorum, & quidem, quod Bellarminus iterum fraudulenter omittit, exclusâ Fide, quæ ex Evangelio concepta credat, per Christum peccata remitti; & ubi Chrysostomus ponit operis humilitatem, Augustinus vero operis sanctificationem, substituerunt postea operis satisfactionem.

Hæc si attendantur, ad quæ, quod responderet, non habuit Bellarminus, & hinc necessitate adductus omisit, multum lucis præbere possunt iis, quæ Bellarminus frustra sumsit oppugnanda, & ut Augustini testimonia, quibus ternarium actionum ad Sacramentum Pœnitentiæ ex mente Synodi Tridentinæ necessariarum numerum stabilire conatus est Bellarminus, eò facilius possint intelligi, ac inde colligi, ad nihil minus, quam ad has Pœnitentiæ partes, qualiter nimirum à Papæ explicantur & requiruntur, Augustinum respexisse; ut taceam, Eum has actiones externas pro essentialibus Sacramenti Pœnitentiæ partibus ad impetrandam non tam à Sacerdote, quam ipsomet Deo remissionem peccatorum necessariis habuisse, quem peculiare aliquod Pœnitentiæ Sacramentum non statuisse, paulò ante vidimus. Ut autem ipsa Augustini testimonia à Bellarmino laudata coràm videamus, eaque accuratiori trutinâ ponderemus, primum quidem, si Bellarmini distinctionem inter Pœnitentiâ quâ virtutem, & Pœnitentiâ quâ Sacramentum admittamus, potius de Pœnitentiæ virtute, quam Sacramento agere videtur, eâ nimirum Pœnitentiâ, quâ homo non homini, sed DEO pœnitentem se fitit, id quod augustissimus Doctor verbis non multò post sequentibus ostendit, scribens: Sanaberis ergò, cor de sanaberis contrito. Noli erubescere, cor contere; tales sanat Deus. Sed quid ago, inquires, modò? Condelector enim Legi DEI secundum hominem interio- ^{Rom. 7.} rem, video autem aliam Legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati. Quid agis? Contere cor, confitere; age, dic sequentia: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Hoc enim dicere, infelix homo, jam cor conterere est. Ille speret felicitatem; qui confitetur infelicitatem. Dic ergò, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? ut respondeatur tibi, Gratia DEI per Dominum nostrum Jesum Christum. Nimirum conjungit Sanctus Pater contritionem & confessionem in his verbis, & in antecedentibus propriam adjungit punitionem, non quasi diversæ essent actiones hominis Pœnitentiæ agentis, vel tres diversæ

diversas partes ad Pœnitentiæ Sacramentum necessariæ, ut Bellarminus vult; sed quia in unâ eademque actione & contritio, & confessio, &c. ut Augustinus loquitur, propria quoque punitio locum habet, homine pœnitentiam agente eometipso, quo ex humili corde sua DEO confitetur peccata, dolens, quod omnium bonorum datorem Deum perpetracione eorum tam graviter offenderit, seipsum quoque punit, sicut malefici coram Iudice semetipsum punire dicuntur, sua, quibus extremum promeriti sunt Supplicium, malefacta non sine animi ægritudine agnoscetes & confitentes, unde tamen tres diversas partes Pœnitentiæ, easdemque essentielles fingere, & hanc, quam Augustinus dicit propriam punitorem, mutare in Satisfactionem vel satisfacionem, est omnino præter mentem Augustini; qui etsi ex tribus peccatorum differentiis & totidem modis offendendi DEUM, Pœnitentiam quoque ita monuit esse institucendam, ut animo, verbis & opere ipso ostendatur, atque Chemnitius id intelligendum esse dixit, non quatenus homopœnitens querit & accipit remissionem peccatorum, sed quatenus hæc actio pœnitentis est vitæ mutatio & emendatio; nihil planè dixit contra Augustini & aliorum Patrum Sententiam, neque quid temerè pronuntiavit, sicut Bellarmino fuit visum, quo etiam multò diligentius & accuratius Scripta Patrum legit Chemnitius, de quo solum Examen Anti-Tridentinum potest testari, dum è contrario, si Bellarminus eorum, qui ante se scripserunt, operibus Polemicis, præsertim Theatro Jodoci Cocci Catholici, & in specie Hieronymi Torrensis Confessione Augustinianâ fuisset delectatus, multis Patrum & imprimis Augustini testimoniis Controversiæ Ejus carerent, quibus nunc eas, ut non rarò impertinentissimè & minus sincerè adductis, turgere videmus. Neque verum est, quod ob objectionem Chemnitii contra mentem Augustini & aliorum Ecclesiæ Doctorum respondit Bellarminus, Confessionem, de quâ ii loquantur passim, Jejunia item, lacrymas, cineres, cilicia & alia id genus opera, quæ dicit Pœnitentiæ instrumenta, de quibus frequentissima apud Patres mentio fit, nihil facere ad Vitæ mutationem, sed ad peccata præterita castiganda apertissimè referri, nihil, sæpius inveniri apud eos, quam tribus illis Pœnitentiæ partibus remissionem peccatorum adquiri; cum sit & esse debeat in dubiis, confessionem hominis Pœnitentiam agentis de jure fieri sive DEO, sive Sacerdoti eum in finem, ut vitæ sequatur emendatio, quam nisi pro Scopis haberet, neque jejunia, neque lacrymas, neque aliis Pœnitentiæ operibus & interni doloris testibus, si res serio agatur, semetipsum puniret & sic operam luderet, præteritorum quidem peccatorum non immemor, sed & ad futura respiciens tempora, id est, debitam Vitæ pro viribus emendationem. Et quamvis Augustinus cum aliis Patribus docuerit, his actionibus hominis verè & serio pœnitentis, (non exclusâ tamen, sed inclusa Fide, quæ ex Evangelio concepta credat, per Christum peccata remitti,) remissionem peccatorum adquiri; non tamen tres diversas Pœnitentiæ partes constituit, tanquam ad peculiare Sacramentum pertinentes & quam maxime necessarias, præprimis si requisitam Satisfactionem vel Satisfacionem ex mente Papæ respiciamus; neque etiam de acquisitione meritò id voluit intellectum, sed de methodo & ordine pœnitendi, quem ipse DEUS partim in Verbo, partim verò Ecclesia in publicis emergentibus scandalis ad eò meliorem Disciplinæ conservationem præscripsit observandum, & sine quo peccator neque apud Deum, neque in Ecclesia peccatorum remissionem impetravit, id quod alias bono cum DEO uberius peculiari tractatione explicabitur. Malè hinc, quod de ordinis Divini & Ecclesiastici observatione Augustinus cum aliis Patribus monuit, ad meritum à Papæ Doctoribus trahitur, & in specie quidem Satisfactionis vel Satisfacionis, quod tamen hic nullum posse locum habere ostendetur, ubi de partibus Pœnitentiæ in posterum suo ordine agemus, easque sub examen ex Augustino vocabimus.

Nunc quod posteriorem attinet Augustini locum, quo Bellarminus vim meritòriam his Pœnitentiæ actionibus adscribi existimat, certum est, agere Sanctum Doctorem, quod ipsa Ejus verba à Bellarmino iterum omissa testantur, de iis, quorum crimina sunt manifesta, adeoque de publicâ eorum & solenni Pœnitentiâ, quâ à societate Altaris remoti, pœnitendo, id est, variis Pœnitentiæ documentis semetipsum puniendo placare Deum dicuntur, quem peccando contempserant, sicut filius ille nequam, qui Patris bona turpiter dissipavit, coram Eo se humiliando, & facti malitiam deprecando, Patris animum iustè iratum placavit, peccatorum remissionem impetrans, sine omni tamen merito, sine omni Satisfactione vel Satisfacione, solâ Patris gratiâ hic locum habente & obtinente. Insinuat id non obscure Augustinus ipse, loco per Bellarminum citato, verbis proximè sequentibus: *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi ut id, quod mali fecerit, impu-*

nitum esse non sinat; eo quippe modo sibi non parcenti ille parcat, cujus alium justumq; iudicium nullus contemtor evadit. Certè si DEUS in remissione peccatorum homini Pœnitentiam agenti parcat, utique ex gratiâ parcat, non ex merito, & hinc nulla Satisfactio vel Satisfactio hic attenditur. De eâ nunc etiam objectione ut pro *Chemnitii* innocentiam aliquid contra Bellarminum dicatur, quâ sæpè dictas tres Pœnitentiæ partes ex publicæ Pœnitentiæ ritibus esse desumptas observavit *Chemnitius*, eam infringere quidem conatus est Bellarminus hæc instantiâ, quod in Veteri etiam Testamento hæc actiones pœnitentiales fuerint in usu, ritus autem Pœnitentiæ, quæ ad differentiam dicitur, publica demum post Christi adscensionem in Cœlum fuerint instituti; sed nullo planè cum effectu, imò sibi metipsi iterum contradicens. Annon enim Bellarminus supra, ubi contra eundem *Chemnitium* ejusque objectiones demonstrare laboravit, Pœnitentiam esse sacramentum propriè dictum, simul contendit, Sacramentum Pœnitentiæ demum post resurrectionem Domini institutum fuisse, & quod hinc necessariò sequitur, Sacramentum Pœnitentiæ cum omnibus suis partibus & actionibus ad eam pertinentibus esse Sacramentum Novi, non Veteris Testamenti? Quomodo autem nunc in demonstranda antiquitate harum partium & actionum, tanquam essentialium & necessariarum ad impetrandam Absolutionem & peccatorum remissionem, ad Verus provocat Testamentum, quod tamen ex sua mente non habuit Pœnitentiæ Sacramentum? En Bellarminum & hinc hec ayntimorumenum! Præterea, qui ausus fuit Bellarminus scribere, ritus publicæ Pœnitentiæ, id est, ipsam Pœnitentiam publicam, post Christi adscensionem in Cœlum cœpisse demum, cum de Pœnitentiâ in Vet. Testamento publicâ testari possint omnia ea Sacrificia, quæ pro peccatis singularium, sive ex ordine Sacerdotum, sive ex ordine Procerum politicorum, sive etiam ex ordine populi vel vulgi, DEI mandato offerri debebant, non certè sine ritibus quibusdam, & externis quoq; testimoniis animi pœnitentis, & de peccato dolentis, ad quorum imitationem novi etiam Testamenti Ecclesia in recipiendis, quorum crimina erant manifesta, pœnitentibus, iisque cum DEO reconciliandis, voluit uti certis quibusdam ritibus, & in oculos omnium incurrentibus, non ut aliquod meritum his actionibus adscriberent, quæ & DEI in Testamento Veteri circa similes ritus Sacrificialis mens non fuit, sed partim ut ipsi pœnitentes per eas ad majorem peccati agnitionem ejusque detestationem ducerentur, inq; posterum cautius mercari discerent, partim quoque, ut alii hæc ratione à talibus scandalis & flagitiis enormibus absterrentur. De cætero facillimum est demonstratu, quod Bellarmino tamen difficile nimis, si non impossibile omninò, fuit visum, has Pœnitentiæ actiones, quæ hodiè pro essentialibus & maximè necessariis Sacramenti Pœnitentiæ partibus venditantur, & à quibusvis in universum pœnitentibus pro impetranda Absolutione, & peccatorum remissione rigorosius requiruntur, utpotè sine quibus vera non possit esse Pœnitentiæ, à publicæ, non autem privatæ Pœnitentiæ ritibus esse desumptas, quia nimirum non in privatæ, sed publicæ potius Pœnitentiæ per circumstantias non unas descriptione earum mentio occurrit, quod, ut dixi, suo tempore plenius integro tractatu ostendetur.

Nunc postquam in genere partes Sacramenti Pœnitentiæ à Synodo Tridentinâ sub anathematis fulmine commendatas ex Augustini autoritate proscriptissimas, Bellarmino testimoniis ex Eo adductis non stante, super adhuc est, ut partes Pœnitentiæ ad Evangelicorum Sententiam, imprimis verò Fidem salvificam, ex Augustino exhibeamus, ad eò que Eum & hic à nostris stare partibus ostendamus. Audiemus autem ejus mentem, quam auditoribus suis in explicatione Psalterii sæpius exposuit, eò plus apud Papæos valiturâ, quò majori industria non ita pridem *Lovanenses* eam ad Exemplaria manuscripta castigatam iteratò typis publicaverunt, ac quibusvis Augustini discipulis tanquam insigne pietatis & doctrinæ Augustinianæ specimen commendarunt. Ad hominem igitur quasi disputantes videbimus, quanti Doctor augustissimus Fidem in actu Pœnitentiæ & Conversionis ad DEUM fecerit, quantamq; vim & efficaciam ei adscripserit, nulla planè factâ mentione earum partium & actionum, quas à Papæis ad Pœnitentiæ Sacramentum ita dictum requiri tanquam necessarias & essentielles diximus. Et quidem ad Regii Psalteris verba, Injustitia tua erue me, sequentia notavit Sanctus Pater, mentem pœnitentis ad DEUM oratoris hæc paraphrasi explicans & illustrans: *Si attendas ad justitiam meam, damnas me; in tuâ justitiâ erue me.* Addit: *Est enim justitia Dei, que & nostra sit, cum donatur nobis. Ideò autem de justitiâ (Lovanenses legunt rectius, DEI Justitiâ:) dicitur, ne homo putet, se à seipso habere justitiam. sic enim dicit Apostolus Paulus, credenti in Eum, qui justificat impium, (Quid est, qui justificat impium? qui ex im-* Rom. 4.

pio facit justum:) deputatur fides ejus ad Justitiam. Pergit post aliqua ex Sententiâ Davidis coram DEO pœnitentis: *In tuâ Justitiâ erue me. Quia in me non invenisti Justitiam meam, erue me in tuâ. Hoc est, illud me eruat, quod me justificat, quod ex impio pium facit, quod ex iniquo justum, quod ex cæco videntem, quod ex cadente surgentem, quod ex fletu gaudentem. Hoc me liberat, non ego. In tua Justitiâ erue me.* Nulla hic mentio propriæ Satisfactionis vel Satisfactionis, nulla propriæ, quam sibi metipso denegat, sed Divinæ solùm Justitiæ, per veram Fidem applicatæ, vel adhuc applicandæ, quâ se & non aliâ coram DEO justum & justificatum, vel justificandum & justum fieri desiderat Regius Plâtes

in Psal. 20. ex augustissimi Doctoris Sententiâ, quam ad eadem verba alibi & aliâs occurrentia iisdem penè verbis repetiit, scribens: *In tuâ Justitiâ erue me. Non in mea, sed in tua. Si enim in meâ, ero ex illis, de quibus ille ait, ignorantes DEI Justitiam, & suam volentes constituere, Justitiæ Dei non sunt subjecti. Ergo in tuâ Justitiâ, non in meâ; quia, mea quid? processit iniquitas. Et cum ero justus, in tuâ erit Justitiâ; quia Justitiâ abs te mihi data justus ero, & sic erit mea, ut tua sit, id est, abs te mihi data. In cum enim credo, qui justificat impium, ut deputetur Fides mea ad Justitiam. Erit ergo & sic Justitiâ mea, non tamen tanquam propriâ meâ, non tanquam à meipso mihi data, sicut putabant, qui per literam gloriabantur, & Gratiâ respuebant.* Alibi Sanctus Pater expressè confessioni peccatorum denegans vim meriti, Fidem in impetrandâ eorum remissione ita commendavit: *Quid*

in Ps. 110. *magnificentius, quam justificare impium? Sed opus fortasse hominis prævenit istam DEI magnificentiam, ut cum fuerit peccata confessus, justificari mereatur. Descendit enim de Templo justificatus Publicanus magis, quam ille Phariseus, quia nec oculos ad Cælum audebat levare, sed percutiebat pectus suam, dicens: DEUS, propitius esto mihi peccatori. Hac est magnificentia Domini, justificatio peccatoris; quoniam, qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur. Hac est magnificentia Domini, quoniam, cui plurimum dimittitur, plurimum diligit. Hac est magnificentia Domini, quoniam, ubi abundavit peccatum, superabundavit Gratia. Sed fortasse ex operibus, (iusque vel Satisfactionis, vel Satisfactionis?) Non, inquit, ex operibus, ne forte quis extollatur; Ipsius enim sumus signum, creati in Christo in operibus bonis. Justitiâ homo non operatur, nisi justificatus; credens autem in Eum, qui justificat impium, à Fide incipit, ut bona opera, non procedentia, quod meruit, sed consequentia, quod accepit, ostendant. Unde ergo illa Confessio? Nondum opus est Justitiæ, sed delicti improbatio. Sed quoquo se habeat modo, nec in ipsâ de re homo gloriatur, ut, qui gloriatur, in Domino gloriatur. Quid enim habes, quod non accepisti? Non potuisset magis expressè Augustinus Evangelicorum de Fide, Pœnitentiâ primariâ parte, Sententiâ, contra operum pœnitentialium merita exhibuisse, modo studiosius Veritatis Sæcator sine omni præjudicio hæc expendat, adq; animum attentus vocet. Sed & ex ejus Psalmi Enarratione, undè Bellarminus ternarium ostendere voluit, frustra quamvis, in*

in Ps. 146. *promptu est pro Fide testimonium: Hoc pignus accepit Spiritus noster, ut incipiamus Fide DEO servire, & ex Fide justî adpellari, quoniam justus ex Fide vivit.* Plura his similia Augustini testimonia, præsertim in Enarrationibus Psalmorum pœnitentialium occurrentia, non adduco, his de mente Sancti Doctoris sufficienter testantibus, quibus unicum nunc ex libro de vera & falsa Pœnitentiâ sub Augustini nomine non semel à Papeis laudato placet subjungere, omnium expressissimè, Evangelicorum Sententiâ exhibens: *Si Fides fundamentum est Pœnitentiæ, præter quam nihil est, quod bonum sit, ad pœnitentiâ facere. Pœnitentiâ itaq; quæ ex Fide non procedit, utilis non est. Oportet autem crediti, remedium Pœnitentiæ à Salvatore concedi. Ubi notandum, Authorem hujus Sententiæ non ex dubiis, sed ex concessis pro Pœnitentiâ agenda argumentari, non tanquam incertum, sed quasi liquidum præsupponens, Pœnitentiâ in Fide fundatam esse, eamq; quæ ex Fide non procedit, inutilem esse, quo iterum nihil magis apertum pro Evangelicorum Sententiâ dici aut scribi potuit.*

LIBRI SECUNDI DE POENITENTIA CAPVT DVODECIMVM,

De Quæstione

An Contritio sit causa remissionis peccatorum?

HUic Quæstioni controversæ sex alias præmittit Bellarminus, quarum prima est, An Contritio sit actus bonus & liber, & num ad Legem, an ad Evangelium pertineat? *secunda,*